

Sveriges Ingenjörers arbetsmiljö- politiska program

Inledning

Sveriges Ingenjörers fullmäktige har beslutat att arbetsmiljöfrågan är lika viktig som lön och antagit som mål att minska ohälsan bland medlemmarna.

Bakgrund

Sverige har goda arbetsmiljöer i en internationell jämförelse. Ändå är ohälsotalen höga och allt fler människor hamnar utanför arbetslivet. Det finns ingen entydlig förklaring till den ökade förekomsten av psykisk ohälsa i Sverige. Men många upplever att de har en pressad arbets- och livssituation och har svårt att finna balans mellan livets olika delar.

Förändrade arbetsvillkor kan vara en förklaring. Teknikutvecklingen ger en ny frihet men också ökade krav och ständiga förändringar, samtidigt som de "gamla" fysiska arbetsmiljöproblemen finns kvar.

Svensk arbetsmarknad står inför stora utmaningar de kommande åren, med bland annat stora pensionsavgångar, behov av nyrekryteringar samt frågan om hur det stora antalet nyanlända ska rekryteras och integreras i arbetslivet.

Sverige behöver en väl fungerande integration vilket bland annat främjas genom att nyanlända individer snabbt kan komma i arbete. Dessa utmaningar ställer höga krav på arbetsmarknadens parter, arbetsgivarna och de anställda. Oavsett vilka utmaningar som svensk arbetsmarknad står inför så anser Sveriges Ingenjörer att det är viktigt att arbetsmiljöfrågorna inte prioriteras ner utan att det systematiska arbetsmiljöarbetet fortsätter, för att få ner ohälsotalen.

Sveriges Ingenjörers ståndpunkter

Arbetsmiljöarbetet ska

- drivas systematiskt som en integrerad och naturlig del i det dagliga arbetet
- fokuseras på förebyggande åtgärder
- inom grundutbildning och forskning integreras i praktisk tillämpning.

Sverige har goda arbetsmiljöer i en internationell jämförelse. Ändå är ohälsotalen höga och allt fler människor hamnar utanför arbetslivet.

För mer information om utbildningspolitiska programmets innehåll kontakta Magnus Skagerfält, magnus.skagerfalt@sverigesingenjorer.se

Systematiskt arbetsmiljöarbete

För att förebygga ohälsa krävs ett systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1) som ska integreras i verksamhetsutvecklingen. Att arbeta med systematiskt arbetsmiljöarbete innebär att man i det dagliga arbetet fatta beslut och genomför åtgärder som främjar de anställdas fysiska och psykiska hälsa så att de varken skadas, blir sjuka eller far illa på annat sätt. Att arbeta systematiskt med arbetsmiljöfrågan är viktigt för alla arbetsgivare, oaktat ägande- eller driftsform.

Sveriges Ingenjörer har en viktig roll att påverka attityder kring hur de lagar och avtal som reglerar förhållandena på arbetsmarknaden ska vara utformade för att stödja ett hållbart arbetsliv. Sveriges Ingenjörer kan även i sin roll som part lokalt vara stöd och kontrollorganisation för att lagar och föreskrifter tillämpas som lagstiftaren tänkt.

Enligt Arbetsmiljöverket upplever 9 procent av arbetskraften på svensk arbetsmarknad att de utsatts för mobbing.¹ Detta leder för den enskilde till försämrad hälsa och ökad sjukfrånvaro. Även arbetsgivare och samhället förlorar i form av nedsatt produktivitet och ökade sjukskrivningskostnader.

För det fall arbetsgivare inte utreder och vidtar åtgärder när en arbetstagare upplever sig mobbad finns idag inga sanktioner mot arbetsgivaren och Arbetsmiljöverket utreder inte enskilda fall.

Arbetsmiljöverket antog 2015 en ny föreskrift om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4), som trädde i kraft våren 2016. Föreskriften bygger vidare på den tidigare föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete men preciserar ytterligare arbetsgivarens ansvar för den psykosociala arbetsmiljön. I föreskriften finns dock få möjligheter till sanktioner mot arbetsgivare som inte lever upp till kraven. Sveriges Ingenjörer välkomnar den nya föreskriften eftersom den ökar möjligheterna att ställa krav på ett bra arbetsmiljöarbete.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- att det systematiska arbetsmiljöarbetet på arbetsplatserna intensifieras och att alla parter deltar,
- att parterna på svensk arbetsmarknad tar fram gemensamma tillämpningsanvisningar kring föreskriften om organisatorisk och social arbetsmiljö samt tillser att dessa implementeras på arbetsplatserna.
- att det instiftats en lag om förbud mot trakasserier i arbetslivet med möjlighet för den enskilde att få skadestånd.

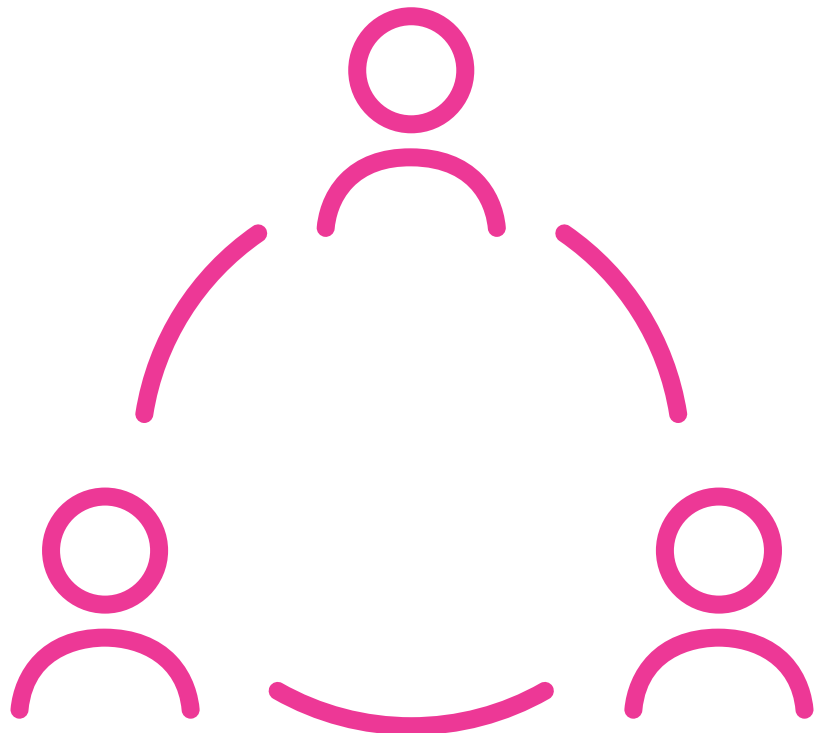
¹ <https://www.av.se/globalassets/filer/statistik/arbetsmiljostatistik-arbetsmiljon-2013-rapport-2014-03.pdf>

Konsekvensanalys vid förändringsarbete

I föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete framhålls vikten av att arbetsmiljöaspekterna kartläggs och analyseras inför olika former av förändringar på arbetsplatsen och att det görs i en konsekvensanalys. Det kan gälla till exempel inför en omorganisation, ombyggnad, ändringar i produktionen eller införande av nya tillverkningsmetoder. Sveriges Ingenjörer anser att en sådan kartläggning och analys även ska omfatta de psykologiska och sociala aspekterna på arbetsmiljön samt beakta eventuella skillnader i mäns och kvinnors arbetsförhållanden och villkor.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- att konsekvensanalys ska göras vid förändringsarbete.

Förebyggande åtgärder och nyckelfunktioner

Arbetstid

Ur ett arbetstidsperspektiv är dagens arbetsliv mer och mer polariserat, från starkt styrt/bundet arbete och helt gränslösa arbetsvillkor. Tydligt påverkande faktorer för utvecklingen är globaliseringen, mobiliteten samt kommunikations-tekniken. Arbetsgivare har ett ansvar att förebygga ohälsa som är förbundet med arbetstidens längd, förläggning samt att det finns viloperioder.

Det höga övertidsuttaget är ett av ingenjörernas stora arbetsmiljöproblem. Orsakerna till övertiden kan variera från plötsliga oförutsedda händelser på företaget till undermålig och dåligt planerad arbetsorganisation. Följderna av detta ger ingenjörerna sämre arbetsmiljö och risk för ökad ohälsa. Viktigt är därför att arbetet dimensioneras så att det finns marginal att klara av arbetsuppgifterna utan övertid. Vidare bör förekomsten av restid beaktas eftersom den kan innebära avsevärd arbetsmiljöbelastning för den resande. I och med de tekniska framstegen är numera restid mer eller mindre arbetstid och därför bör restiden i en sådan situation också betraktas som arbetstid.

Allt fler ingenjörer har ett flexibelt och gränslöst arbete som ofta ställer krav på att ständigt vara nåbar. Ett arbete med gränslösa arbetsvillkor ställer krav på individen att själv ta ansvar. Arbetsgivaren har dock ett ansvar för att arbetsförhållanden anpassas till individers olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Individen ska ges möjlighet att medverka i utformningen av sin egen arbetssituation samt i förändrings- och utvecklingsarbetet som rör dennes eget arbete.

Hos arbetsgivare där individer har möjlighet att styra och avgränsa sitt arbete krävs en utvecklad chefsroll för att förebygga ohälsa. Hos dessa arbetsgivare krävs goda kunskaper om hur stress kan förebyggas.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- att arbetet planeras så att det normalt utförs under ordinarie arbetstid
- att de centrala avtalen ska innehålla skrivningar om det på lokal nivå tas fram tillgänglighetspolicy i syfte att skydda de anställdas viloperioder, exempelvis tillgänglighet efter normal arbetstid, vid sjukdom eller vård av barn
- att övertidsarbete vid tjänstgöring utomlands ska beaktas för beräkning av individens totala övertid.

Chefen

Chef- och ledarskap är viktiga frågor för Sveriges Ingenjörer och chefer är nyckelpersoner i arbetet med systematiskt arbetsmiljöarbete. Chefen förväntas kunna leda, förvalta och utveckla verksamhet, medan det i ledarskap ingår att bygga upp, vidmakthålla och utveckla relationer. Sverige som land och dess arbetsmarknad har en hög global närvaro där beslut kan fattas på andra sidan jorden som påverkar arbetsplatsen i Sverige. Det är en utmaning och balansgång för cheferna att hantera detta både mot ledning och mot den underställda personalen. Sverige som land och dess arbetsmarknad har en hög global närvaro där beslut kan fattas på andra sidan jorden som påverkar arbetsplatsen i Sverige. Alltfler har sin närmaste chef i ett annat land men dubbelt chefskap är också vanligt med en administrativ chef lokalt och en funktionell chef utomlands. Det är en utmaning och balansgång för cheferna att hantera detta både mot ledning och mot den underställda personalen. I och med ökad press på de anställda är det viktigt att chefen får möjlighet att även vara ledare och ges det mandat och de resurser som behövs för att kunna klara sitt uppdrag.

Många chefer upplever idag att deras ansvar och befogenheter är otydligt formulerade. Att som chef inte ha resurser varken i form av tid eller pengar gör chefskapet och i ännu högre grad ledarskapet till en vanskelig uppgift.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- att chefer ska få adekvat och tillräcklig arbetsmiljöutbildning,
- att chefer ska ges tillräckliga resurser och befogenhet för att kunna verka för en god arbetsmiljö.
- att medarbetarna ska ha en lokal chef som kan ta ansvar för arbetsmiljön.

Arbetsmiljöombud och förtroendevalda

Arbetsmiljöombud (skyddsombud) och förtroendevalda har viktiga uppgifter att fylla för att upprätthålla en god arbetsmiljö. Sveriges Ingenjörer har 2016 cirka 800 arbetsmiljöombud och 5 700 förtroendevalda. Det är viktigt att båda dessa grupper får god arbetsmiljöutbildning. Eftersom Sveriges Ingenjörer har förhållandevis få arbetsmiljöombud blir förtroendevaldas roll än viktigare som samarbetspartner och informationsförmedlare gentemot skyddsorganisationen hos arbetsgivaren.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- arbeta för att få fler och bättre utbildade arbetsmiljöombud,
- verka för en bättre samordning mellan de lokalt förtroendevalda och arbetsmiljöorganisationen.

Företagshälsovård

Sveriges Ingenjörer anser att företagshälsovården ska utgöra en viktig resurs i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. I snart 30 år har frågan om beställarkompetens diskuterats. Företagshälsovården har svårt att marknadsföra sig och ta betalt för sina tjänster. Kunden tycker inte alltid att man får ut något för sina satsade pengar och företagshälsovården har ibland svårt att utvärdera de insatser de gör och visa på nyttan för arbetsgivaren.

Arbetsgivaren betalar för företagshälsovård och är ansvarig för att de resurser som krävs finns för att skapa en god arbetsmiljö. Beställaren ska naturligtvis också kunna utvärdera och kvalitetsgranska det man upphandlat.

Företagshälsovården är en resurs inte bara för arbetsgivaren utan också för medarbetare och arbetsmiljöombud som bör ha rätt att ta del i och påverka hur företagshälsovården utformas.

Detta vill Sveriges ingenjörer

- att arbetstagare ska ha tillgång till företagshälsovårdstjänster,
- att förtroendevaldorganisationen ska ha inflytande över vilka företagshälsovårdstjänster som köps in och i vilken omfattning.

Arbetsmiljöfrågor i utbildning och inom

Arbetsmiljöutbildning vid högskolorna

Det är enligt högskoleförordningen ett krav att nyexaminerade civilingenjörer och högskoleingenjörer har insikter om arbetsmiljö. Därtill kommer flertalet av teknologerna att under sin yrkesverksamma tid inneha chefsbefattningar vilket innefattar ett arbetsmiljöansvar. Arbetsmiljön och inte minst den psykosociala arbetsmiljön påverkas av många olika faktorer varav flertalet tillsammans med arbetsmiljön belyses i ämnet arbetsvetenskap. Därför är insikter i arbetsvetenskap viktigt att ha med sig ut i arbetslivet.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- att högskolor och universitet inför arbetsvetenskap med tonvikt mot arbetsmiljö i utbildningen för ingenjörer.

Arbetsmiljöforskning

Kunskapsutvecklingen som sker genom arbetsmiljöforskningen bör ha stor betydelse för det praktiska arbetet på arbetsplatser. Det är av vikt att förbundet verkar för att företag, arbetsmiljöombud och förtroendevalda lätt ska kunna få tag på relevanta kunskaper inom arbetsmiljöområdet. Idag är forskningen inom arbetsmiljöområdet spridd på många universitet och högskolor och inom olika discipliner. Det tillsammans med att forskning

inom området idag i hög grad är internationell gör att det är svårt att följa och få ett helhetsgrepp om aktuella forskningsrön.

Detta vill Sveriges Ingenjörer

- att relevant arbetsmiljöforskning förs ut till praktiskt tillämpning
- att fler praktiskt tillämpade verktyg bygger på evidensbaserad forskning.

Box 1419, 111 84 Stockholm | Besök: Malmskillnadsgatan 48
Tel 08-613 80 00 | info@sverigesingenjorer.se
sverigesingenjorer.se

